

Scopus Veritabanı Üzerinde Ekoturizmin Bibliyometrik Analizi (Bibliometric Analysis of Ecotourism on Scopus Literature)

İlker ÇİNBİLGEL^a , * Gözde Seval ERGÜN^b

^a Akdeniz University, Manavgat Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance Antalya/Turkey

^b Akdeniz University, Manavgat Faculty of Tourism, Department of Tourism Management, Antalya/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 23.03.2022

Kabul Tarihi: 10.06.2022

Anahtar Kelimeler

Ekoturizm

Sürdürülebilirlik

Bibliyometri

Doğa temelli turizm

Öz

Son yıllarda, doğa temelli turizm çeşitlerinden biri olarak kabul edilen ekoturizm dinamik bir ivme kazanarak dünyada rağbet görmektedir. Bu bağlamda potansiyel turizm ilgisinin bu alana yönelmesi söz konusudur. Giderek artan önemi ile ekoturizm, üzerinde birçok çalışmanın yapıldığı disiplinler arası kesişim noktası olarak görülebilmektedir. Araştırmaların yoğunlaşmasıyla her geçen gün alanla ilgili yeni verilere ulaşılmakta ve bu nedenle alan içerisinde oluşan yönelimler ile potansiyel etkileri önemli hale gelmektedir. Alanyazında belirli bir konu üzerindeki eğilim ve yönelimleri ortaya koymak için bibliyometrik çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle, araştırma Scopus veri tabanında ekoturizm kavramı esas alınarak yapılan mevcut çalışmalarını incelemeyi amaçlamaktadır. Verilerin analizinde birçok disiplinde istatistiksel analiz ve grafik görselleştirme için kullanılan popüler ve güncel bir yaklaşım olan R yazılım programı kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular alanyazına fayda sağlayacak şekilde sunulmuştur.

Keywords

Ecotourism

Sustainability

Bibliometrics

Nature based tourism

Abstract

In recent years, ecotourism, which is accepted as one of the nature-based tourism types, has gained a dynamic momentum and is in demand in the world. In this context, potential tourism interest is directed to this area. With its increasing importance, ecotourism can be seen as an interdisciplinary intersection on which many studies have been conducted. With the intensification of research, new data about the field are being accessed day by day, and therefore the trends and potential effects within the field become important. In the literature, bibliometric studies are needed to reveal the trends and tendencies on a particular subject. Therefore, the research aims to examine the existing studies based on the concept of ecotourism in the Scopus database. R software program, which is a popular and up-to-date approach used for statistical analysis and graphical visualization in many disciplines, was used in the analysis of the data. The findings obtained as a result of the analysis are presented in a way that will benefit the literature.

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

* Sorumlu Yazar

E-posta: gozdesevalates@gmail.com (G. S. Ergün)

DOI:10.21325/jotags.2022.1030

GİRİŞ

Ekoturizm, çevreyi koruyan, yerel halkın refahını sürdüren, yorumlama ve eğitimi içeren doğal alanlara yapılan sorumlu seyahat olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım içinde önemli bir yer tutan eğitim kavramı, ekoturizm faaliyetine katılan misafirleri ve aynı zamanda hizmet veren personeli de kapsamaktadır (Ties, 2015). Yerel topluluktan gelen destek, dengeli ekoturizm için ayrılmaz bir unsurdur (Nunkoo & Gursoy, 2012). 1970'li yıllardan sonra ortaya atılan ve gelişmeye başlayan ekoturizm, koruma ve sürdürülebilir kalkınmanın ikili amaçları doğrultusunda ilerleyen alternatif turizm gelişiminin bir şekli olarak hızla popülerlik kazanmıştır (Orams, 1995; Wondirad vd., 2020).

Son yıllarda, nispeten daha az ticarileştirilmiş doğal destinasyonları ziyaret etmeye yönelik artan tüketici ilgisi, ekoturizmin büyümesini kolaylaştırmıştır. Ekoturizm özellikle az gelişmiş ülkelere çeşitli istihdam olanakları temin etmekte ve ekonomik olarak ülkelerin büyümesine katkı sağlamaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinde, ekoturistlerde çevre bilincinin oluşturulması, doğaya karşı olan algının üst düzeye çıkarılması, toplumlara sürdürülebilirlik konusunda bilgi ve kabiliyet kazandırılması, alt yapı sistemlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir (Kasalak & Isayeva, 2006; Khanh & Phong, 2020; Khanra vd., 2021). Planlanmış ekoturizm faaliyetlerinde hayati konulardan biri de küçük gruplar halindeki az sayıda ekoturist ile çevreye ve kültürel dokuya zararlı etkinin en az seviyeye çekilmesi ve elde edilen gelir ile bu etkinin telafi edilerek bölge ekonomisinin kalkınmasının sağlanmasıdır (Kasalak & Isayeva, 2006). Özellikle Latin Amerika, Afrika ve Güneydoğu Asya gibi az gelişmiş ülkelerde koruma, etik, sürdürülebilirlik, eğitim ve toplum faydası gibi önemli kavramlarda temel bulan ekoturizm ekonomik kalkınma için önemli bir araçtır (Ross & Wall 1999; Erdoğan & Erdoğan, 2005; Weaver & Lawton, 2007). Doğa temelli bir anlayışa sahip olan ekoturizm kendi içinde amaçlarına göre, yayla turizmi, mağara turizmi, kamp-karavan turizmi, yaban hayatı ve kuş gözlemciliği, botanik turizmi, dağ/trekking turizmi, su altı dalış turizmi, bisiklet turizmi, akarsu/rafting turizmi, fotosafari turizmi şeklinde çok değişken çeşitlere sahip bir şemsiye görevi görmektedir (Arslan & Kendir, 2021). Alan yazın tarandığında ekoturizm çerçevesine; kırsal turizm (Nilsson, 2002), agro-turizm (tarım turizmi), çiftlik turizmi (Aref & Gill, 2009) gibi farklı turizm türlerinin de dahil edildiği görülmektedir. Bu bağlamda, doğa temelli turizm alanları, yalnızca ekoturizm aktiviteleri için değil kırsal turizm gibi benzer muhiti kullanan birçok turizm türü için ortak noktalar olarak kabul edilebilir. Bunun yanında, doğaya yakın olma ve sağlıklı yaşam isteği kırsal turizmin gelişimi için de umut verici görünmektedir (Li vd., 2021). Tüm ekoturizm projelerinin çekiciliğinin doğa temelli olması yanında, faaliyetlerin sosyo-ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği desteklemesi, öğrenme ve eğitime odaklı olması şeklinde üç temel kriteri paylaştığı görülmektedir (Orams, 2001; Weaver & Lawton, 2007; BAKA, 2020; GEKA, 2015). Edwards vd. (2003) de benzer şekilde ekoturizmde üç temel unsuru tanımlamaktadır. Bunlar; koruma için tam gücün ortaya konmasını, ev sahibi topluma ekonomik fayda getirmesiyle birlikte turizm gelişiminin sosyal ve çevresel etkilerine katılmak zorunda kalan bireylerin pay almasını ve turist ile yerel toplumlar arasında çevre bilincinin oluşmasını sağlamaktadır. Eğitim eksikliği, ekoturizm planlamasının iyi yapılmaması ve bu nedenle oluşacak olumsuz etkilerin çevreyi etkilemesi, çevre kapasitesi ile ilgili bir düzenlemenin yapılmaması ekoturizmde çevre ve bilinç algısı yönünden sıkıntılara yol açmaktadır (Butarbutar & Soemarno, 2013; Lackey & Pennisi, 2020). Ekoturizmin taşıma kapasitesinin belirlenmesinde turist sayısının kontrol edilmesi ve gözlenmesi önemli bir konudur. Bu bağlamda, gerekli sınırlandırmalar için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır (Altan, 2006).

Alanyazında ekoturizm üzerine yapılan araştırmalar, bu konunun mevcut anlayışında boşluklar ve farklılıklar oluşturacak şekilde parçalıdır (Khanra vd., 2021). Son zamanlarda artış gösteren ekoturizm bağlantılı araştırmalarda,

kavramın iklim değişikliği ile ilişkisi (Wabnitz vd, 2018; Malek vd., 2018), turist davranışlarına etkisi incelenmiş (Teeroovengadum, 2019) ve ekoturizmin kapsamı, potansiyeli, sosyal etkileri değerlendirilmiştir. Böylece geçmiş literatür gözden geçirilmiş ve küresel bir bakış açısı sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak literatür odaklı girişimler, ekoturizmin içsel olarak çok disiplinli olması nedeniyle dar odaklı kalmış konunun önemi göz önüne alındığında ise kapsamlı bir şekilde anlaşılmadığını görülmüştür. Bunların dışında, ekoturizm araştırmalarının gelişimini ve mevcut durumunu ortaya koyan çok az sayıda araştırma mevcuttur (Buckley vd., 2008; Deery vd., 2012; Gossling vd., 2012; Boley vd., 2015; Khanra vd., 2021; Sabuhoro vd., 2021). Bu nedenle, bu çalışma dünyada ekoturizm üzerine yapılan çalışmaların yönelimi, araştırmacılara konu hakkındaki boşluklar ve araştırma kapsamı hakkında bilgi ve fikir oluşturmak amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma amacına bağlı olarak ekoturizm alanındaki literatürün kapsamının belirlenmesi ve dünya genelinde ekoturizm konulu alanyazının ulaştığı sınırın tespiti amacıyla Scopus veri tabanı üzerinde yayımlanan makaleler bibliyometrik analize tabi tutularak incelenmiştir. Bibliyometrik analiz için kaynak belirleme amacıyla yapılan araştırma sonucunda genel kabul görmüş (WOS ve Scopus) iki adet veri tabanı belirlenmiştir. Her iki veri tabanının kullanılması aynı verilerin birden fazla girdiye yol açacağı ve duplikasyon oluşturacağından dolayı (Yayla, 2021; Işın, 2022) tek bir veri tabanı üzerinden işlemlerin yürütülmesine karar verilmiştir. Bu amaçla WOS veri tabanının yerine Scopus veri tabanı kullanılmıştır. Zira, Scopus kapsamı WOS veri tabanına göre daha geniş olduğu bilinmektedir (Martín-Martín vd., 2018).

Çalışmaya ait veriler 20.01.2022 tarihinde Scopus veri tabanı üzerinden ‘ecotourism’ anahtar kelimesi kullanılarak elde edilmiştir. Yapılan ilk tarama sonucunda 9.128 adet yayına ulaşılmıştır. Bu sayı akademik olarak yazılan tüm metinleri kapsamaktadır. Öte yandan araştırma yalnızca makale çalışmalarının bibliyometrik açıdan incelenmesini kapsamaktadır. Ayrıca, araştırma sosyal bilimlerin yanı sıra konunun yoğun olarak ele alındığı fen bilimleri alanını da kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Ekoloji içerdiği kelime anlamına yönelik olarak fen bilimleri alanında çalışılan bir konu olmasına rağmen son yıllarda bu alana yönelik yapılan aktivite ve ekolojik alanlara seyahatler neticesinde ekoturizm kavramının kullanımının artması sonucunda sosyal bilimler alanında da sıklıkla çalışılan bir konu haline gelmiştir. Bu nedenle, ekoturizm kapsamında yapılacak olan bibliyometrik bir araştırma gerek fen bilimleri gerekse de sosyal bilimler alanı için önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışma, sosyal ve fen bilimlerinde yazılmış olan ekoturizm temalı makaleler ile yürütülmüştür.

Son olarak, farklı dillerde yayımlanan makalelerden elde edilecek kelime bulut analizleri ya da trend konularda karışıklığa yol açabileceği gerekçesi ile çalışma uluslararası yazım dili kabul edilen İngilizce metinler ile sınırlandırılmıştır. Tüm bu sınırlamalar dahilinde ikinci bir tarama daha yapılmış ve sonuç olarak 1.373 makale ile çalışma tamamlanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilebilmesi için bibliyometrik analiz için hazırlanmış olan R bibliyometrix (Aria & Cuccurullo, 2017) yazılımı kullanılmıştır.

Bulgular

Sosyal bilimler ve fen bilimleri alanında ekoturizm temalı makaleler ile ilgili Scopus veri tabanı üzerinden elde edilen veriler neticesinde çalışma bulguları incelenmiş ve sonuçlara ilişkin genel özet verileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Bulguların Genel Özellikleri

İncelenen Dönem	1993-2022
Makale	1373
Dergi	387
Anahtar Kelime	5060
Yayın Başına Ortalama Atıf	18,43
Tek Yazarlı Yayınların Sayısı	148
Yazar Başına Düşen Yayın	0,295
Makale Başına Düşen Yazar	3,39
Toplam Referans	61.381
İş birliği İndeksi	3,69

Tablo 1 incelendiğinde ekoturizm temalı makalenin ilk olarak 1993 yılında kaleme alındığı görülmektedir. Geçen yaklaşık olarak otuz yıl içerisinde ise toplamda 1373 adet makalenin 387 farklı dergide yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ilgili makalelerde toplamda 5060 anahtar kelimenin ve 61.381 adet kaynağın kullanıldığı söylenebilir. Bununla birlikte 148 adet makalenin tek yazar tarafından yürütüldüğü 1373 adet çalışmada yazar başına düşen yayın sayısı 0,295 iken makale başına düşen yazar sayısı 3,39 ve iş birliği indeksi 3,69 olarak belirlenmiştir. Ek olarak yayın başına yaklaşık olarak 18 atıfın yapıldığı tespit edilmiştir.

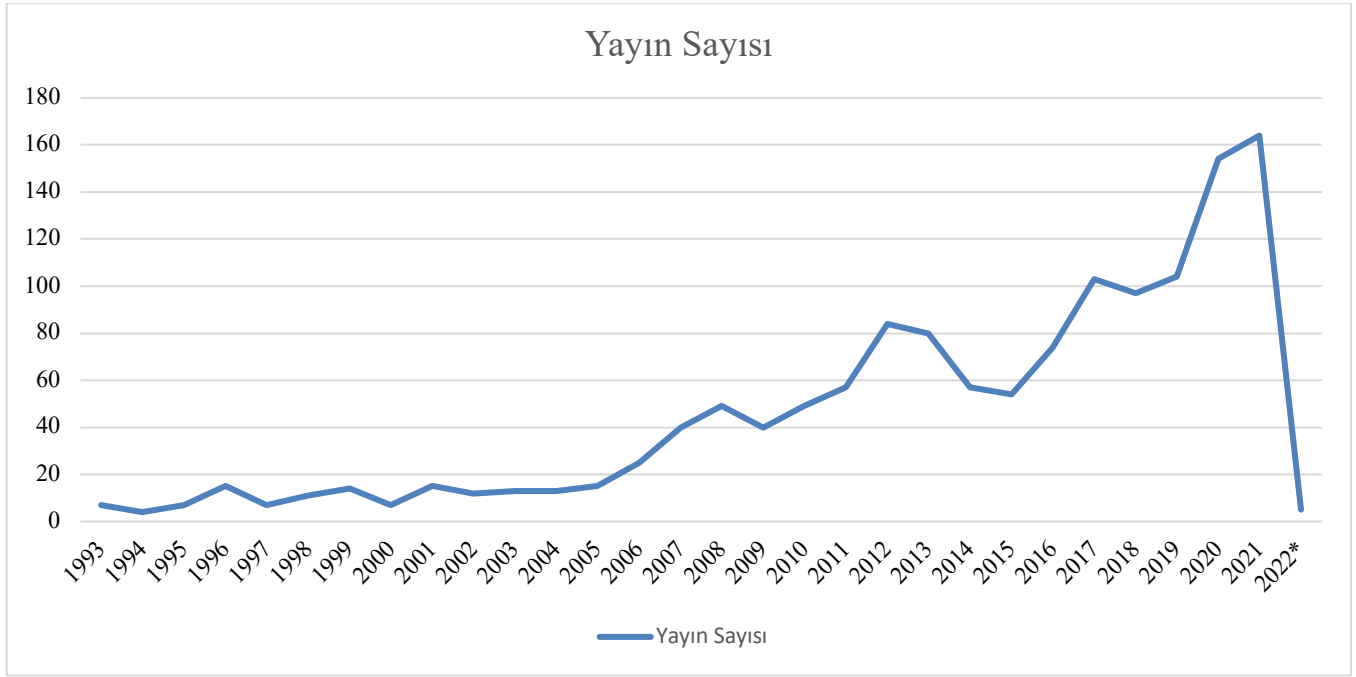
Ekoturizme yönelik yapılan yayınların yıl bazlı dağılımları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Yıllara Göre Yayın Sayısı

Yıl	Yayın Sayısı	Yıl	Yayın Sayısı
1993	7	2008	49
1994	4	2009	40
1995	7	2010	49
1996	15	2011	57
1997	7	2012	84
1998	11	2013	80
1999	14	2014	57
2000	7	2015	54
2001	15	2016	74
2002	12	2017	103
2003	13	2018	97
2004	13	2019	104
2005	15	2020	154
2006	25	2021	164
2007	40	2022*	5

*Ocak ayının ilk 20 günü dahildir.

Tabloda 1993 yılında ilgili temaya ait 7 adet makale yayımlanırken süreç içerisinde her geçen yıl konuya ilişkin hatırı sayılır bir artış gözlemlenmektedir. Öyle ki, yapılan inceleme sonucunda 2021 yılında 164 adet makalenin yayınlandığı tespit edilmiştir. Yıllar bazında yayınların değişim grafiği Grafik 1’de yer almaktadır.

Grafik 1. Yıl Bazlı Yayın Sayısı

*Ocak ayının ilk 20 günü dahildir.

Ekoturizme yönelik sosyal ve fen bilimleri alanında en fazla makalenin yayımlandığı dergiler ise Tablo 3'teki gibidir.

Tablo 3. Eko Turizme Yönelik En Fazla Makale Yayımlayan Dergiler

Dergi İsmi	Makale Sayısı
Ocean and Coastal Management	82
Biological Conservation	62
Marine Policy	49
Biodiversity and Conservation	40
ORYX	32

Tablo 3 incelendiğinde 'Ocean and Coastal Management' dergisinin 82 adet yayımladığı makale ile birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte 'ORYX' ise 32 adet yayımladığı makale ile beşinci sırada tespit edilmiştir.

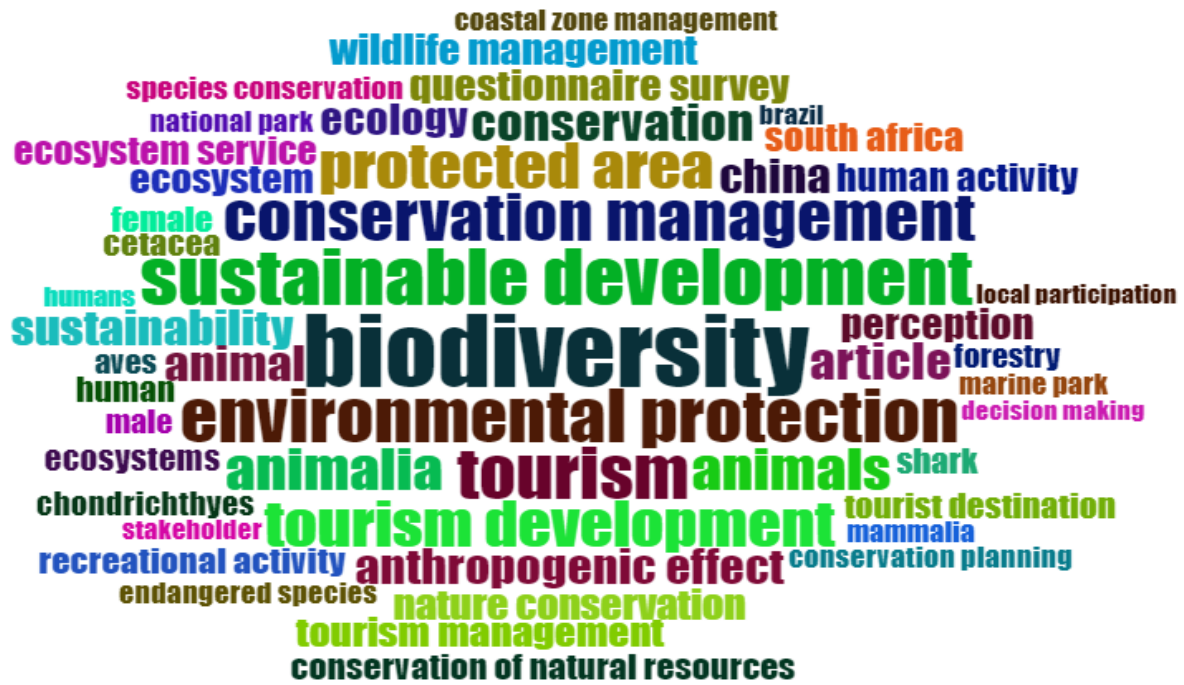
Ekoturizme yönelik sosyal ve fen bilimleri alanında en fazla atıf yapılan dergiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Eko Turizme Yönelik En Fazla Atıf Alan Dergiler

Dergi İsmi	Atıf Sayısı
Biological Conservation	1462
Science	582
Conservation Biology	511
Tourism Management	472
Plos One	429

'Biological Conservation' 1462 adet atıf ile fen bilimleri alanında konuya yönelik en fazla atıfın yapıldığı dergi olarak tespit edilmiştir. 'Plos One' dergisi ise 429 atıf ile beşinci sırada bulunmaktadır. Ayrıca, 'Science', 'Conservation Biology', 'Tourism Management' ve 'Plos One' dergileri en fazla makalenin yayımlandığı dergilerde yer almamasına rağmen en fazla atıf yapılan dergiler kategorisinde ilk beş içerisinde yer almıştır.

Makalelerin anahtar kelimelerinde yer alan ve en fazla tekrar eden kelimelerin bulut görseli Şekil 1’de yer almaktadır.

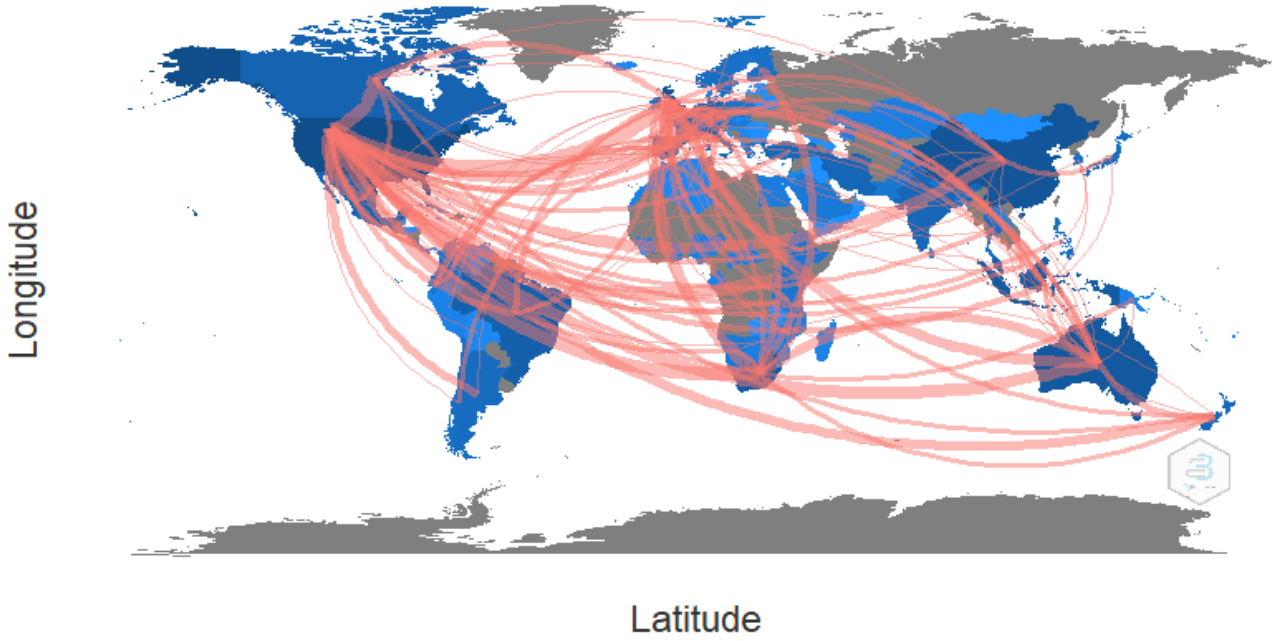
Şekil 1. Makalelerin Anahtar Kelimelerinde En Fazla Kullanılan Kelimelere İlişkin Kelime Bulut Görseli

Şekil 1 incelendiğinde ecotourism, biodiversity, sustainable development, environmental protection ve tourism kelimelerinin en fazla tekrar edilen anahtar kelimeler olduğu söylenebilir. Bu noktada tekrar sayılarına yönelik bilgiler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. En Fazla Tercih Edilen Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelime	Tekrar sayısı
Ecotourism	730
Biodiversity	168
Sustainable development	130
Environmental protection	121
Tourism	118

Ekoturizm alanında ülkeler bazında iş birliği yapan ülkelerin bilgisi Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2. Ekoturizm Alanında Dünyadaki İş Birliği Haritası

Koyu mavi olan ülkeler en fazla yayının yapıldığı ülkeleri temsil etmektedir. Açık renkli ülkelerde ise konuya ilişkin çalışmaların daha az olduğu söylenebilir. Kırmızı çizgiler ise ülkeler arasında iş birliğini göstermekte ve kırmızı hatların kalınlığı arttıkça iş birliğinin gücü artmaktadır. Şekil değerlendirildiğinde ekoturizm alanında en fazla çalışmanın Amerika, Çin, Avustralya Yeni Zelanda, Avrupa ve Güney Amerika’da yapıldığı tespit edilmiştir. İş birliklerine bakıldığında ise ülkeler arası en fazla iş birliği yapılan ülkelerin Çin ve Amerika olduğu söylenebilir. Aynı zamanda Avrupa ülkeleri de diğer ülkelerle ekoturizm çalışmaları konusunda iş birliği içerisinde olduğu saptanmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bibliyometrik analize dayalı çalışmalar, bir konunun geriye dönük analizini yapabilmek, alanın hangi yöne doğru genişlediğini tespit edebilmek, genel yapıyı anlamak ve farklı bakış açılarından kapsamlı bir fotoğraf verebilmek açısından alanyazına birçok katma değer sunmaktadır.

Bu çalışma, 1993-2022 yılları arasında Scopus veritabanında yer alan “ekoturizm” alanında yazılmış makaleleri inceleyerek konu ile ilgili kapsamlı bir içgörü sunmayı amaçlamaktadır. Araştırma sürecinde birtakım sınırlamalar ile toplam 1373 makaleye ulaşılmış ve bibliyometrik analiz için hazırlanmış olan R bibliyometrix yazılımı kullanılarak değerlendirme yapılmıştır. Araştırma, yıllara göre yayın sayısını, yayın başına atıf oranını, en fazla makale yayınlayan dergiler ile en çok atıf alan dergileri inceleyerek konu ile ilgili yayınların eğilimlerine dikkat çekmektedir. Bununla beraber, ülkeler ve iş birlikleri, en çok kullanılan anahtar kelimeler, yazar oranları vurgulanmakta bu bilgiler ışığında ekoturizme yönelik genel kavramsal yapı ve sosyal ağlar tespit edilmektedir.

Araştırma sonuçlarına yıllar itibarıyla bakıldığında yayınlanmış makale sayılarının artan bir ivme ile yükseldiği görülmektedir. En önemli sıçrama 104’ten 154’e çıkan 2019-2020 yılları arasında görülmektedir. Bunun en büyük sebebinin 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 salgını ile kitle turizminin cazibesini yitirmesi ve bireylerin doğa temelli turizm türlerine yönelmesi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda akademinin de konuya daha yoğun bir şekilde eğildiği ve trendi takip eden bir çaba ile alanyazında çalışmaların artış gösterdiği anlaşılabilir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise konu ile ilgili en fazla makalenin yayınlandığı dergi sıralamasıdır. Burada dikkat çeken en önemli husus, konunun turizm temelli olmasıyla beraber multidisipliner özelliğinin net bir şekilde görülmesidir. Zira en fazla yayının yapıldığı ilk beş derginin fen bilimleri alanında yer alması dikkat çekicidir. Bu bağlamda turizm akademisyenleri ile fen bilimleri alanında çalışan akademisyenlerin birlikte yapacağı çalışmalar konuya farklı perspektiflerden bakılmasını sağlayacak ve alanyazına kümülatif bir katma değer sunulacaktır. Göz önünde bulundurulması gereken bir diğer bulgu ise; en çok atıf alan dergi sıralamasında dördüncü sırada turizm alanından Q1 kategorisinde bulunan Tourism Management'ın yer almasıdır. Liu & Li (2020), 1990-2016 yılları arasında yapılmış olan ekoturizm temalı araştırmaları bibliyometrik açıdan incelediği çalışmasında, Tourism Management'ın konu ile alakalı en üretken dergi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmada, son zamanlarda yayınlardaki artan eğilimlerin anlaşılabilmesine ve gelecekteki araştırma konularının belirlenmesine yardımcı olmak amacıyla anahtar kelimeler ile kelime bulutu analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda anahtar kelimelerde en çok biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilir kalkınma, çevre koruma ve turizm temaları görülürken, koruma yönetimi, korunmuş bölge ve doğada insanoğlunun neden olduğu etkileri tanımlamak için kullanılan antropojenik etki kavramları da dikkat çekmektedir.

Araştırmada son olarak konu ile ilgili yapılmış kolektif çalışmalara dayanarak dünya üzerindeki ekoturizm alanındaki sosyal ağlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sayıları değerlendirildiğinde en fazla ekoturizm araştırmasının Amerika, Çin, Avustralya Yeni Zelanda, Avrupa ve Güney Amerika'da yapıldığı, en fazla iş birliğinin ise Çin ve Amerika arasında gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Singh vd. (2022)'nin ekoturizm araştırmalarını incelemek için yaptıkları bibliyometrik analizde, en üretken iki ülkenin sırasıyla Avustralya ve Amerika olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucun, araştırmada elde edilen verilerle kısmen örtüştüğü görülmektedir. Ayrıca, bulgular başlığı altında bulunan iş birliği haritasının, ekoturizmle ilgilenen politika yapımcıların konu ile ilgili yoğun katkı sağlayan kişi ve kurumlarla bağlantı kurmasına ve bireysel ya da ortak çeşitli ekoturizm projelerini uygulamaya koymalarına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Alanyazın taramasında rastlanılan ekoturizm kavramını bibliyometrik olarak incelemiş birçok araştırmanın (Singh vd., 2022; Nordin & Jamal, 2020; Liu & Li, 2020), sadece sosyal bilimler alanı ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda fen bilimleri ve sosyal bilimler alanını yapılan analize birlikte dahil etmesi sebebiyle çalışma alanyazında farkını ortaya koymaktadır. Zira iki farklı alanı tek tema içinde değerlendiren bir başka çalışmaya rastlanmamıştır.

Korunmuş alanlarda ekoturizm araştırmalarının bibliyometrik olarak incelendiği ve Taman Negara Doğa Parkının temel alındığı bir başka çalışmada Nordin & Jamal (2020), ekoturizm çalışmalarının pazarlama alanında yoğunlaştığını tespit etmiştir. Bu bağlamda gelecek çalışmalarda daha geniş kapsamlı bir tarama yapılarak ekoturizmin etkilediği ve konunun derin bir şekilde ele alındığı alanların belirlenmesi literatüre önemli katkılar sağlayacaktır. Bu araştırmanın en büyük sınırlılığı ise; yalnızca Scopus veri tabanının araştırmaya dahil edilmesidir. WOS, Science Direct, Google Scholar gibi veri tabanları da kullanılarak benzer araştırmaların yürütülmesi kıyaslama yapılmasına olanak verecek ve çalışmanın genel hatlarını daha net ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Altan, Ş. (2006). Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İktisat Anabilim Dalı, Niğde.
- Aref, F. & Gill, S. S. (2009). Rural Tourism Development through Rural Cooperatives. *Nature and Science*, 2009; 7(10): 68-73.
- Aria, M. & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Arslan, E., & Kendir, H. (2021). COVID-19 Salgını Sonrası Yükselen Trend Kırsal Turizm: Zile Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 3668–3683.
- BAKA (2020). Ekoturizm Sektör Raporu. <https://baka.ka.gov.tr/raporlarimiz/arastirma-raporlari/ekoturizm-sektor-raporu/> (Erişim tarihi: 18.05.2022)
- Boley, B. B., Maruyama, N., & Woosnam, K. M. (2015). Measuring empowerment in an eastern context: Findings from Japan. *Tourism Management*, 50, 112-122.
- Buckley, R., Cater, C., Linsheng, Z., & Chen, T. (2008). Shengtai luyou: Cross-cultural comparison in ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 35(4), 945–968.
- Butarbutar, R., Soemarno, S. (2013). “Enviromental Effects Of Ecotourism In Indonesia”. *Journal of Indonesian Tourism And Development Studies*, 1(3), 97-107.
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkilerinin Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2015(1), 1-22.
- Deery, M., Jago, L., & Fredline, L. (2012). Rethinking social impacts of tourism research: A new research agenda. *Tourism Management*, 33(1), 64-73.
- Edwards, S., Mclaughlin, W. J., & Ham, S. H. (2003). A regional look at ecotourism policy in the Americas. In David A. Fennell & Ross K. Dowling (Eds.), *Ecotourism: Policy and planning* (pp. 293 –307). Wallingford, UK: CAB
- Erdoğan, N., & Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20(1), 55-82.
- Gossling, S., Scott, D., Hall, C. M., Ceron, J.-P., & Dubois, G. (2012). Consumer behaviour and demand response of tourists to climate change. *Annals of Tourism Research*, 39 (1), 36–58.
- Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA). (2015). Faaliyet Raporu. https://geka.gov.tr/uploads/pages_v/o_1bdvqsdhh1p3k8i51jrikvi1tdje.pdf, (Erişim tarihi: 10.05.2022).
- Işın, A. (2022). The investigation of studies concerning to corporate social responsibility practices in restaurants through bibliometric analysis: A Research on Scopus Journals, *Journal of Business Research-Turk*, 14 (1),1063-1076.
- Khanra, S., Dhir, A., Kaur, P., & Mäntymäki, M. (2021). Bibliometric analysis and literature review of ecotourism: Toward sustainable development. *Tourism Management Perspectives*, 37, 100777.

- Li, Z., Zhang, X., Yang, K., Singer, R. & Cui, R. (2021). Urban and rural tourism under COVID-19 in China: research on the recovery measures and tourism development. *Tourism Review*, 76 (4), 718-736.
- Malek M. Jamaliah & Robert B. Powell (2018) Ecotourism resilience to climate change in Dana Biosphere Reserve, Jordan, *Journal of Sustainable Tourism*, 26(4), 519-536.
- Martín-Martín, A., Orduna-Malea, E., Thelwall, M. & López-Cózar, E. D. (2018). Google Scholar, Web of Science, and Scopus: A systematic comparison of citations in 252 subject categories. *Journal of Informetrics*, 12(4), 1160-1177.
- Nilsson, P. (2002). Staying on farms- an ideological background, *Annals of Tourism Research*, 29 (1): 7-24.
- Nordin, M., & A. Jamal, S. (2020). A Decade of Ecotourism Research in Protected Areas: A Bibliometric Analysis. *Social and Management Research Journal*, 17(2), 343-370.
- Nunkoo, R., & Gursoy, D. (2012). Residents' support for tourism: An identity perspective. *Annals of tourism Research*, 39(1), 243-268.
- Kasalak, M., A., & Isayeva, S. (2006). Sürdürülebilir Turizm Yönetimi Kapsamında Yer Alan Örnek Ekoturizm Uygulamaları. *Çatalhöyük International Journal of Tourism And Social Research*, 1(1), 183-200.
- Khanh, C. N. T., & Phong, L. T. (2020). Impact Of Environmental Belief And Nature-Based Destination Image On Ecotourism Attitude. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 3(4), 489-505.
- Lackey, N.Q. & Pennisi, L. (2020). Ecotour guide training program methods and characteristics: a case study from the African bush, *Journal of Ecotourism*, 19:3, 217-232.
- Liu S. & Li W-Y. (2020). Ecotourism Research Progress: A Bibliometric Analysis During 1990–2016. *SAGE Open*. April-June, 1-12.
- Orams, M. B. (1995). Towards A More Desirable Form of Ecotourism. *Tourism Management*, 16(1), 3–8.
- Orams, M. B. (2001). Types of Ecotourism. Chapter 2; 23-36. In: Weaver, D. B. (Ed.). *The Encyclopedia of Ecotourism*. Cabi.
- Ross, S., & Wall, G. (1999). Ecotourism: Towards Congruence between Theory and Practice. *Tourism Management*, 20(1),123–132.
- Sabuhoro, E., Wright, B., Munanura, I. E., Nyakabwa, I. N., & Nibigira, C. (2021). The potential of ecotourism opportunities to generate support for mountain gorilla conservation among local communities neighboring Volcanoes National Park in Rwanda. *Journal of Ecotourism*, 20(1), 1-17.
- Singh, R., Sibi, P.S. & Sharma, P. (2022) Journal of ecotourism: a bibliometric analysis, *Journal of Ecotourism*, 21(1), 37-53.
- Teeroovengadum, V. (2019), Environmental identity and ecotourism behaviours: examination of the direct and indirect effects, *Tourism Review*, 74(2), 280-292.
- Ties, 2015. What is ecotourism. <https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/> (Erişim tarihi: 10.05.2022).

- Wabnitz C. C. C., Cisneros-Montemayor, A. M., Hanich, Q. & Ota, Y. (2018). Ecotourism, climate change and reef fish consumption in Palau: Benefits, trade-offs and adaptation strategies, *Marine Policy*, 88, 323-332.
- Weaver, D.B. & Lawton, L.J., (2007). Twenty Years on: The State of Contemporary Ecotourism Research. *Tourism Management*, 28(5), 1168- 1179.
- Wondirad, A., Tolkach, D. & King, B., (2020). Stakeholder Collaboration as a Major Factor for Sustainable Ecotourism Development in Developing Countries. *Tourism Management*, 78, 1-21.
- Yayla, Ö. (2021). *Sürdürülebilir turizm alanının bibliyometrik profili*. İçinde, Turizm Sektöründe Güncel Araştırmalar (Eds. Gözde Seval Ergün ve Cemal Ersin Silik), Ankara: Nobel Yayınevi.

Bibliometric Analysis of Ecotourism on Scopus Literature**İlker ÇİNBİLGEL**

Akdeniz University, Manavgat Faculty of Tourism, Antalya/Turkey

Gözde Seval ERGÜN

Akdeniz University, Manavgat Faculty of Tourism, Antalya/Turkey

Extensive Summary

Ecotourism is defined as responsible travel to natural areas that conserves the environment, sustains the well-being of local people, and includes interpretation and education. The concept of education, which has an important place in this definition, includes the guests participating in the ecotourism activity and the personnel serving at the same time (Ties, 2015). Ecotourism, which was introduced and started to develop after the 1970s, has rapidly gained popularity as a form of alternative tourism development that progresses in line with the dual purposes of conservation and sustainable development (Orams, 1995; Wondirad et al., 2020). In recent years, increasing consumer interest in visiting relatively less commercialized natural destinations has facilitated the growth of ecotourism (Kasalak & Isayeva, 2006; Khanh & Phong, 2020; Khanra et al., 2021).

Ecotourism, which has a nature-based understanding, according to its purposes, plateau tourism, cave tourism, camping-caravan tourism, wildlife and bird watching, botanical tourism, mountain/trekking tourism, underwater diving tourism, bicycle tourism, river/rafting tourism, As an umbrella with very variable varieties in the form of photosafari tourism, it is seen that all ecotourism projects share three basic criteria: the attraction of all ecotourism projects is nature-based, the activities support socio-economic and environmental sustainability, and focus on learning and education (Orams, 2001; Weaver & Lawton, 2007; BAKA, 2020; GEKA, 2015).

There are few studies that reveal the development and current status of ecotourism research (Buckley et al., 2008; Deery et al., 2012; Gossling et al., 2012; Boley et al., 2015; Khanra et al., 2021; Sabuhoro et al., 2021). For this reason, this study was carried out in order to provide information and ideas about the orientation of studies on ecotourism in the world, the gaps on the subject and the scope of the research.

Depending on the purpose of the research, the articles published on the Scopus database were analyzed by bibliometric analysis in order to determine the scope of the literature in the field of ecotourism and to determine the limit reached by the literature on ecotourism around the world. As a result of the research carried out to identify sources for bibliometric analysis, two generally accepted databases (WOS and Scopus) were determined. Since the use of both databases will lead to more than one entry of the same data and create duplication, it has been decided to carry out transactions on a single database. For this purpose, Scopus database was used instead of WOS database. Because it is known that the scope of Scopus is wider than the WOS database (Martín-Martín et al., 2018).

The data of the study were obtained from the Scopus database on 20.01.2022 using the keyword 'ecotourism'. The research is designed to cover the field of science, where the subject is discussed intensively, as well as social sciences. In this context, the study was carried out with ecotourism-themed articles written in social and natural sciences.

Finally, the study was limited to English texts, which are accepted as the international written language, on the grounds that word cloud analyzes to be obtained from articles published in different languages or trend topics may

cause confusion. Within all these limitations, a second search was made and as a result, the study was completed with 1,373 articles. R bibliometrix (Aria & Cuccurullo, 2017) software, which was prepared for bibliometric analysis, was used to evaluate the obtained data.

According to the findings; It is seen that the ecotourism themed article was first written in 1993. In the last thirty years, it has been determined that a total of 1373 articles have been published in 387 different journals. In addition, it can be said that a total of 5060 keywords and 61,381 sources were used in the related articles. However, in 1373 studies in which 148 articles were carried out by a single author, the number of publications per author was 0.295, while the number of authors per article was 3.39 and the collaboration index was 3.69. In addition, it has been determined that approximately 18 citations are made per publication. In addition to these, the year-based distribution of publications on ecotourism was examined, and while 7 articles on the relevant theme were published in 1993, a significant increase was observed on the subject each passing year in the process.

In fact, it was determined that 164 articles were brought to the literature in 2021. The journals in which the most articles are published in the field of social and natural sciences on ecotourism are respectively; Ocean and Coastal Management, Biological Conservation, Marine Policy, Biodiversity and Conservation, and ORYX. The most cited journals in the field of social and natural sciences for ecotourism are respectively; Biological Conservation, Science, Conservation Biology, Tourism Management and Plos One. According to the findings obtained from the word cloud analysis, it can be said that the words ecotourism, biodiversity, sustainable development, environmental protection and tourism are the most repeated keywords. When the cooperation map is evaluated; It is seen that the most studies in the field of ecotourism are done in America, China, Australia, New Zealand, Europe and South America. Looking at the cooperation, it can be said that the countries with the most cooperation between countries are China and America.

This study aims to provide a comprehensive insight on the subject by examining the articles written in the field of "ecotourism" in the Scopus database between 1993-2022. Looking at the results of the research by years, it is seen that the number of published articles has increased with an increasing momentum. The most significant jump is seen between 2019-2020, which increased from 104 to 154. It can be said that the biggest reason for this is that with the Covid-19 epidemic that emerged in 2020, mass tourism lost its appeal and individuals turned to nature-based tourism types. In this context, it can be understood that the academy has also focused on the subject more intensely and the studies in the literature have increased with an effort that follows the trend. Another finding of the research is the ranking of the journals in which the most articles on the subject are published. The most striking point here is that the subject is tourism-based and its multidisciplinary feature is clearly seen. It is noteworthy that the first five journals with the highest number of publications are in the field of science. As a result of the analysis, while the themes of biological diversity, sustainable development, environmental protection and tourism are mostly seen in the keywords, the concepts of conservation management, protected area and anthropogenic impact, which are used to describe the effects caused by human beings in nature, also draw attention. In the research, it was tried to determine the social networks in the field of ecotourism around the world based on the collective studies on the subject.